

Mokronog.

Leop. Podlogar:

Iz zgodovine kranjskih trgov.

9. Mokronog.

(250 m, 844 prebivalcev.)

Dolenjski trg Mokronog leži v južnovzhodnem koncu prelepe šentrupertske doline, v podolgasti kotlini. Šentrupertsko dolino, Mirnsko in Mokronoško namaka precej široki potok, ki je malone 50 km dolg. Počasen je vsled majhnega strmca in miren, zato tudi zasluži ime, ki ga nosi: Mirna, ki ima svoje povirje nedaleč od Vagenšperga ter dobiya pritoka Bistrico in Grahovico. V mnogih ključih se končno privije nasproti Sevnici glavni kranjski reki Savi.

V tej dolini torej, ki se prišteva med najlepše doline na Dolenjskem, sta razen več malih, dve lepi vasi: Mirna in Šent Rupert. Nad tem zadnjim se vzdiguje na precejšnji višini prijazna Vesela gora z lepo cerkvijo. Tudi več lepih gradov krasí okolico, kar nam priča, da je imel ta okraj od nekdanj tudi za žlahtno gospodo privlačno silo. Tu se vrsté gradovi: Rakovnik, Dob, Grič, Škrljevo in Mirnski grad, za temi pa Mokronoški grad, v čigar podnožju leži trg Mokronog.

Ime je dobil ta trg pri Slovencih, Nemcih in Latincih od mokrih tal, koder stoji: Mokronog, Nassenfuss, Madipedium.

V trgu je poleg davčnega urada okrajna sodnija za mokronoški sodni okraj (14.607 prebivalcev), ki spada pod krško okrajno glavarstvo. Občina sama šteje 2368 prebivalcev. Poleg trga z 844 prebivalci obsega Mokronog še vasi Bačje (prebivalcev 15), Glinjak (54), Laknice: dolenje (143), górenje (149), Log (85), Mačikovec (126), Martinja vas (136), Gorenja vas (46), Ostrožnik (114), Pavlja vas (51), Pogled (49), Ribjek (44), Slepšek (105), Sv. Križ (39), Sv. Vrh (Križni Vrh 135), Škovec (85), Trščina (75). Župnija Mokronog je manjša od občine, šteje namreč le 1734 duš. Dušno pastirstvo oskrbuje trški župnik z enim duhovnim pomočnikom. Šola, 20 minut od trga, je šestrazredna z dvema vzporednicama in dvorazredna obrtno-nadaljevalna. Početek šole sega nazaj v leto 1808.

Razen »trga« ima Mokronog še štiri dele: Paradiž, Freuga, Šavergasa in Za zidom.

Trg kaže lepo lice. Zadnja desetletja mu je dorastlo lepo število pravednih hiš. Vse pa prekosi nekdanja Pehanijeva hiša, ki je podobna čednemu gradu. V njej so nastanjeni vsi uradi: sodišče, davčni urad in notarijat. Tudi se dobi za osebe, ki pridejo s postavami preveč navzkriž, ondi tih in varen kotiček.

Stara pripovedka ve povedati, da je nekdam stalo na tem prostoru mesto, ki je veliko trpelo vsled vojskâ in požarov. To potrjuje tudi Valvasor in ondodna stara krstna knjiga, ki poroča, da je nastal 14. aprila 1641 o polnoči ondi požar, ki je upepelil ves Mokronog.

Svetna kakor cerkvena povestnica bolj redko omenjata Mokronog. Precej je bil oddaljen do najnovejšega časa od glavne ceste, ki je od najstarejših časov vezala Krško in Novo mesto z Ljubljano. V zatišju, kjer so si davni pradedje postavili svoja domovanja, sovražnik (n. pr. Turek) ni ljudi tako pogosto in s tako silo nadlegoval kakor ob prometni črti ležeče kraje. Vendar omenjena pripoved kakor tudi Valvasorjevo poročilo nista prazna. Mnogo bridkih ur je res šlo mimo Mokronoga: tržani so nosili težka bremena in prebili marsikako hudo revo, pa se o njej zunaj doline ni takoj razvedelo, kaj šele, da bi se razglasila po širokem svetu. A zato ni bila nič manj bridka. Prekopane gomile in grobišča, najdene starine iz davnih, predrimskih časov dokazujejo, da je bil trg Mokronog z okolico obljuden že v dobi, ki o njej zgodovina molči. Neme priče, odkrite v mokronoški okolici, nam povedo, da je Mokronog ena najstarejših naselbin na Kranjskem in da se da primerjati prazgodovinski naselbini na Vačah, ki so preživele dvojno prazgodovinsko dobo.¹

V »Zapečárju«, gozdiču južnozapadno od Mokronoga, v »Ajdovski jami«, so že Rimljani imeli svoj rudnik.² V trgu samem in na polju najdejo ljudje večkrat pri oranju in kopanju rimski denar, celo zlat, a tudi druge rimske starine. Najznamenitejša najdba iz rimske dobe so rimski novci, odkriti leta 1879. v Pričinskem gozdu nad Mokronogom. Izkopal jih je

¹ Müllner: Emona, Argo I. Mitth. 1890, XI. — Letopis Mat. Slov. 1889, 46.

² Dimitz I., 69.

kot dijak mokronoški rojak Ivan Šašelj, zdaj odličen slovenski pisatelj in marljiv zgodovinar. Rojen je bil v Mokronogu 13. majnika 1859, posvečen v duhovnika 1. 1883., 7. julija; 5. septembra 1883 pa je nastopil prvo službo v Šempetru pri Novem mestu. Od tu se je preselil 30. decembra 1885 v Adlešiče na Belokranjsko. Njegov novi župnik v Adlešičih je bil njegov ožji rojak Leopold Gorenjec-Podgoričan, rojen v Podgorici, mali vasici poleg Šentruperta (12. nov. 1840). Umrl je za vodenico 19. februarja 1886. Iz vseh slovanskih jezikov je Gorenjec preložil na slovenski jezik nešteto spisov. Njegov naslednik je postal Ivan Šašelj, ki je deloval v Adlešičih do sv. Jurija 1. 1922., potem pa kot duhovni svetnik stopil v pokoj. Leta 1886. je izdal Šašelj »Zgodovino Šempeterske fare na Dolenjskem«, l. 1887. pa »Zgodovino Adlešičke fare na Belokranjskem«. Na Belokranjskem je pobral vse narodno blago in izdal v dveh zvezkih »Belokranjske Bisernice«. Objavil je večje in manjše spise v vseh slovenskih časopisih. V »Zgodovinskem zborniku« je obelodanil zanimivo zgodovinsko študijo »O zvonarjih in zvonovih na Kranjskem«. V »Dom in Svet« je donášal razne jezikoslovne in zgodovinske drobtine, pa tudi temeljite zgodovinske spise, med njimi tudi opis svojega rojstnega kraja Mokronog³. Koliko je vseh spisov tega učenega in pridnega Mokronožana, to piscu teh vrstic ni znano; tudi ne, ga je li ravno najdba v Pričinski hosti napotila; da se je tako iskreno jel pečati z domačo zgodovino. Le to je gotovo dejstvo, da je svojim rojakom s to najdbo odkril velik del zgodovine rimske dobe.

Lonec, ki ga je izkopal, je hranil čez 4000 novcev iz tretjega stoletja po Kristusu. Skril jih je ondi mogoče kak rimski naseljenec iz strahu pred sovražniki ali pa kak lovec ali tat iz strahu pred odkritjem. Ne eden ne drugi pa ni mislil, da bo čakal ta zaklad srečnega najditelja skoraj celih 16 sto let. Ondi najdeni novci so od teh-le 17 vladarjev in vladaric:

- od Galliena (260—268), njegove žene Salonine in njegovega sina Salonina,
- od Klavdija II. Gotik. (268—270),
- od Kvintila (276),
- od Postuma (267),
- od Viktorina, dveh Tetrikov, Avrelijana (270—275), njegove žene Severine, Tacita (275—276), Florijana,
- od Proba (276—282),
- od Kar(us)ja (282—284),
- od Karina, Numerijana (282—285).

Vso najdbo je popisal Ivan Šašelj v »Slov. Narodu« l. 1880., št. 9 in 10.

Leta 1880. se je našel v jarku pod mokronoškim gradom tudi zlat novc rimskega cesarja Anastazija II. (713—716), kar nam spričuje, da je bil Mokronog v zgodnjem srednjem veku naseljen. (Nadaljevanje.)

³ »Dom in Svet« 1891, 174—176.